

Wędrowka w przeszłość i poszukiwanie elementów łączących kulturę starożytnej Grecji z religią chrześcijańską nie są przypadkowe. Wiążą się ze sposobem myślenia Wojtyły – wykształconego na Uniwersytecie Jagiellońskim polonisty, zaczytanego i rozkochanego w polskiej literaturze romantycznej, ceniącego twórczość Stanisława Wyspiańskiego aktora Teatru Rapsodycznego. W swojej posłudze kapłańskiej prowadzi on ludzi do Światła, stara się łączyć wielogłosowość świata na rzecz wiary w Chrystusa, nieść prawdy objawione przy jednoczesnym poszanowaniu odrębności kulturowej. Twórczość literacka Jana Pawła II wraz z jego nauczaniem papieskim (encyklikami, listami czy katechezami) stanowi międzypokoleniową i międzykulturową księgę ducha, która zaczynając od szczegółów, dąży do uniwersaliów.

Szczególnym krokiem na drodze poszukiwań owej jedności jest twórczość Karola Wojtyły – Jana Pawła II, która powstała jako pokłosie Soboru Watykańskiego II, wpisując się w początek nowej ewangelizacji Kościoła, otwartej na religie niechrześcijańskie. Jak wspominał Wojtyła, Sobór „od pierwszego dnia nawiązał kontakt z całą ludzkością”²⁶. Uniwersalny dialog Papież łączył z ideą narodu, akcentował swoją przynależność do polskiej tradycji i kultury. Zwracał uwagę na wybrzmiewającą w kulturze pamięć przeszłości, która zbawia człowieka swoim pięknem, piękno bowiem „jest kluczem tajemnicy i wezwaniem transcendencji”²⁷. Sztuka i literatura jako dziedziny nasycone pięknem służą doskonaleniu człowieczeństwa, są stałym komponentem życia. Zwracając uwagę na związek słowa „tchnienie” (hebr. ruah) odnoszącego się do Ducha Świętego z pojęciem natchnienia twórczego, Papież nadał trzeciej osobie Trójcy Świętej przymioty „tajemniczego artysty wszechświata”²⁸, a twórczości – wymiar sakralny, pisząc, że „każde autentyczne natchnienie zawiera [...] w sobie jakby ślad owego «tchnienia», którym Duch Stwórcy przenikał dzieło stworzenia od początku”²⁹. Harmonijna integracja uniwersalnej myśli religijnej i partykularnego zakorzenienia w tym, co polskie, pozwoliła Janowi Pawłowi II spojrzeć na całość literatury od czasów pogańskich jako na obraz otwarcia się człowieka na Tajemnicę: „Sztuka bowiem, jeżeli jest autentyczna, choć niekoniecznie wyraża się w formach typowo religijnych, zachowuje więc wewnętrzne pokrewieństwo ze światem wiary, tak że nawet w sytuacji głębokiego rozłam między kulturą a Kościołem właśnie sztuka pozostaje swego rodzaju pomostem prowadzącym do doświadczenia religijnego”³⁰.

Słowa *Listu do artystów*, ogłoszonego w roku 1999, są niejako aktualizacją tego, co w roku 1904 chciał przekazać swoim czytelnikom Wyspiański, gdy w okresie narastającego dekadentyzmu i skrajnego indywidualizmu do głosu dochodziła sekularyzacja. W napisanym przez młodopolskiego poetę utworze *Akropolis*³¹ stopniowo ujawnia się integralna prawda o człowieku, wybrzmiewająca za sprawą zespolonego ze sztuką poznania Boga. Szukając uniwersalnej odpowiedzi na pytania egzystencjalne, Wyspiański dokonuje zjednoczenia czasów i przestrzeni, tworzy dzieło, któremu przyświeca zarówno duch starożytnej Grecji, jak i słowo Boże zawarte w Piśmie Świętym. Nie

²⁶ T e n ż e, *Odpowiedzialność za Kościół*, w: tenże, *Kazania 1962-1978*, oprac. A. Bardecki, Znak, Kraków 1979, s. 280.

²⁷ J a n P a w e ł II, *List do artystów*, nr 16, „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 20(1999) nr 5-6(2013), s. 11.

²⁸ Tamże, nr 15, s. 11.

²⁹ Tamże.

³⁰ Tamże, nr 10, s. 9.

³¹ Zob. S. W y s p i a ń s k i, *Akropolis*, oprac. E. Miodońska-Brookes, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1985.

bez powodu w dramacie tym Wawel staje się miejscem, w którym następuje odnowienie świata. Wawel symbolizuje bowiem polski naród i jego wielowiekową świadomość, łączące odrębność kulturową z trwaniem we wspólnocie cywilizacyjnej. Bohaterowie mitologiczni czy biblijni pochodzą w pewnym sensie z katedry, przynależą do niej i ją współtworzą. Co więcej, autor *Wyzwolenia* czyni ich naocznymi świadkami zmartwychwstania Boga i ponownych narodzin człowieka, ale także postaciami, które wchodzą w nieustanne akty stawania się, odradzania i pracy nad sobą, by w konsekwencji doprowadzić do zjednoczenia się w Bogu. Wawel jest miejscem, w którym dochodzi do zbliżenia ziemi i nieba, miejscem mistycznym, triumfującym nad śmiercią, ze stale obecnym żywym słowem.